

A globalizáció hatása a nemzeti emberitőke-állományokra

A legkiválóbb közgazdászok már a politikai gazdaságtan születésekor tudták, hogy a gazdálkodás főszereplője, alfája és omegája az ember. A legfontosabb erőforrás, a termelési folyamat irányítója-végrehajtója, és az ő szükségletei jelentik a gazdálkodás végső célját. Az elfajzott közvélekedéssel szemben a végső cél nem a profit és a nem a GDP! A közgazdaságtan munkaerőről, emberi erőforrásról, emberi tőkéről, szellemi tőkéről beszél közel azonos tartalommal. Minden esetben képességpotenciálról van szó.

A képességpotenciál értelmezési síkjait, képződésének forrásait, időigényét, eredményességének okait számos alkalmazott és alapozó közgazdaság-tudományi diszciplína kutatja; a vezetéstudomány, az emberi erőforrás-menedzsment, a gazdaságpszichológia, a munkagazdaságtan, a gazdaságetika és a makro- és mikroökonómia. Etikába ágyazottan a makro- és mikroökonómiai vonatkozásokat helyezük előtérbe.

A növekedési számvitel kutatói közmegegyezésre jutottak abban, hogy egy nemzetgazdaság sikeressége 70 – 80 %-ban a nemzet emberitőke-állományának hatékony működésétől függ. Érdemes tehát körbejárni a témát.

Az egyén, a család, a település, a vállalat, a nemzet szintjén lehet arról beszélni, hogy milyen mennyiségű, minőségű, szerkezetű képességpotenciálról van szó. Itt a nemzetre fogunk összpontosítani.

A II. világháború alatt és után számos közgazdász megkülönböztetett figyelemmel fordult az irányba, hogy feltárja a gazdasági növekedés titkát. A kollektív tudás, benne számos Nobel-díjra érdemesült eredménnyel az emberitőke-beruházások alakulására vezette vissza a növekedési ütem nagyságát. Az emberitőke-beruházásokat ún. folyamat (flow) jellegű mutatókkal lehet mérni. Ha ezek a beruházások „elkészülnek”, akkor állapot mutatókkal (stock) lehet megragadni a legfontosabb erőforrás értékét. Egy példa: amíg egy fiatal ember a mindenkinek kijáró iskolázás után szakmát tanul (középiskolában, főiskolán, egyetemen), addig csak beruház az emberi tőkéjébe, ha diplomát szerez, akkor ő társadalmilag felhatalmazott emberitőke-tulajdonos. A közgazdászok között közmegegyezés alakult ki abban, hogy milyen befektetések tekinthetők emberitőke-beruházásnak. 1. A szakképzés költsége, benne a munkahelyi képzés ráfordításaival, 2. az egészségügy, 3. a kutatás és 4. a munkahely keresésével, szerzésével kapcsolatos kiadások tartoznak ebbe a körbe. Érdemes szembesülni azzal a kérdéssel, hogy hogyan alakultak ezek a befektetések Magyarországon az elmúlt két évtizedben. A lehetséges „befektetők”: háztartások, állam és a vállalatok.

A multi- és transznacionális társaságok letelepedésének egyik fő oka, hogy igényeiket a jól képzett, fegyelmezett magyar munkaerő könnyedén kielégíti. Minimális összegeket fordítanak a betanításra, a munkahelyi továbbképzésre. Egyébként is az ilyen jellegű befektetések inkább tekinthetők a speciális feladatokra való „idomításnak”, s nem a képességpotenciálba való beruházásnak. Az innovációnak nem a leányvállalatok és a „gyarmati” területek a központjai!

A magyar közepes- és kisvállalatok „élet-halál” harcukban nem tudnak erre áldozni. A meglévő vállalati emberitőke-állományokból kell az innovációkat kicsiholni.

Az állam, pontosabban az elmúlt húsz év domináns politikai kurzusa (a neoliberalizmus) újból és újból kísérletet tett, hogy elforduljon az emberitőke-képződés forrásaitól. A szakképzés, az egészségügy, a kutatás folyamatosan alulfinanszírozott. A privatizáció rémét egy szűk, atyái révén politikailag rendkívül befolyásos, felkészültségét illetőleg nagyon szerény budapesti csoport folyamatosan a nemzet feje felett lebegteti. Az országon belül a migrációt szorgalmazzák ezek a körök: „szüntessük meg a középkori településszerkezetet, telepítsük városi gettóba a vidéki magyarságot” – így szólt az egyik neoliberális „mester”. A másik, a nemzetközi migrációra bátorítja a magyarokat: „el lehet menni”. Van is némi foganatja... Közismert, hogy a legfelkészültebb értelmiségiek, az

orvosok egyre nagyobb számban hagyják el az országot. Nem csak ők érzik „üldözöttnek” magukat...

Az emberitőke-beruházásokból kivonuló/kieső cégek és az állam helyére a háztartások kényszerültek lépni. Családonként, régióként, etnikumonként egyre jelentősebb eltérések fedezhetők fel az emberitőke-beruházásokban.

Az elmaradt magyar emberitőke-beruházások nem kis részben járulnak hozzá a jelenlegi válság mélységéhez és elhúzódásához.

Súlyosítja a helyzetet, hogy a magyar emberitőke-állomány leépülését csak kisebb részben magyarázzák az elmaradt emberitőke-beruházások. A minőségi romlás, a szerkezeti torzulás az értékzavaros poszt szocialista vezetői garnitúrák rossz helyzetértékelésére és az elhibázott stratégiai célokra vezethető vissza.

A nemzeti emberitőke-állomány – egyik metszete szerint – fizikai, lelki és intellektuális képességpotenciált takar.

A nemzet fizikai állapota esetenként középkori és afrikai viszonyokról árulkodik. Történelmi távlatban szemlélve a tényeket talán nem túlzás, ha genocidium (népirtás) szó jut eszünkbe. Az 1848-as szabadságharc óta – távolabbra is tekinthetnénk – folyamatosan üldözik a magyarokat Magyarországon. 160 év alatt több millió ember kivándorolt. Az I. világháborúban 800000 ember halt meg, a II. világháborúban a hősi halottak, az internáltak, az elhurcoltak az ország lakosságának 10 %-át tették ki. Az utóbbi évtizedekben az elveszületések száma rohamosan csökken. A 40 – 49 éves férfiak halálozásában világelső vagyunk. A férfiak születéskor várható átlagos élettartama nem tekinthető európainak. Stb. Ha a jelenlegi demográfiai tendenciák fennmaradnak, akkor néhány évtized múltán a magyarok eltűnnek – sokak szerint – több ezer éves hazájukból.

A nemzet lelki állapota (a fizikai állapot hátterében ez áll) még aggasztóbb vonásokat mutat: a hit- és erkölcsrombolás esetenként intézményesített, de mindenképpen elfogadottá vált az elmúlt 60 évben. A fogyasztást, a testi élvezeteket bálványozzák. A nemzeti öntudatot szisztematikusan lerombolták. A szellemi és kulturális igénytelenséget általánossá tették (a „médiák” és az egyre torzabb iskolarendszer különös érdemeket szerzett). Az arrogáns hatalom tömegesen okozhat – büntetlenül – lelki sérelmeket. A félelmet és a fenyegetettséget folyamatosan fenntartják. A jövőt (a reményt) folyamatosan elbizonytalanítják.

S vajon – ezek után – hogyan ragadható meg a nemzet intellektuális (itt szakmai) állapota?

Az elmúlt húsz évben formálisan a nyugati gazdag országokkal megegyező foglalkozási szerkezet alakult ki; a mezőgazdaságban a foglalkoztatottság 20 %-os arányról 5 %-ra esett vissza, az ipari foglalkoztatottak aránya 40 %-ról 30%-ra csökkent, a szolgáltatásokban dolgozók részaránya viszont jelentősen, 40 %-ról 65 %-ra nőtt. Az őstermelés (bányászat, mezőgazdaság, energia- és vízellátás stb.) jelentősen csökkent, az ingatlanügyletek, a gazdasági szolgáltatások, a pénzügyi tevékenységek, a szálláshely-szolgáltatások nőttek. Ez a foglalkoztatási szerkezetváltozás, s vele a nemzet képességpotenciáljának átalakulása tipikusan a globalista érdekkörök törekvését szolgálja. Ez a szerkezet a gyarmati viszonyokra emlékeztet.

A magyar emberitőke-állomány állapotáról még inkább árulkodik, ha Jánossy Ferenc gazdasági változásokat magyarázó „struktúráit” tartalommal töltjük. Egy nemzet gazdasága – mondja – a „legyen” célokat meghatározó előjárók (munkahelyi struktúra), a szakképesítést igazoló „papírok” (szakmai struktúra) és a tényleges munkatevékenységek (foglalkozási struktúra) közötti és belüli szerkezeti feszültségek eredője. Ez a feszültség akkor optimális, s akkor vezet társadalmi-gazdasági sikerekhez, ha a megfelelő ember a megfelelő helyre kerül – erre hívta fel a figyelmet már Plátón is.

Székesfehérvár, 2009. október 6.

Dr. Somogyi Ferenc
főiskolai tanár
Tel.: 87/477610
E-mail: somogyife@t-online.hu